

Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.147:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17389148>

**Мовознавчий потенціал LLM у навчанні іноземних мов:
ефективність ChatGPT у педагогічній практиці**

Сабодош Юлія Германівна

доктор філософії, доцент кафедри іноземних мов, Вінницькій
Національний Технічний Університет, Хмельницьке шосе, 95, м. Вінниця,
Україна, 21000, <https://orcid.org/0000-0002-2850-1224>

Бойко Оксана Юріївна

аспірантка кафедри англійської філології та лінгводидактики, Запорізький
національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69600,
<https://orcid.org/0000-0002-8850-1066>

Букатко Ганна Сергіївна

вчитель вищої категорії, вчитель англійської мови та літератури,
Вінницький гуманітарний ліцей №1 імені М. І. Пирогова,
вул. Малиновського, 7, м. Вінниця, Україна, 21018
<https://orcid.org/0009-0000-9584-1125>

Прийнято: 04.10.2025 | Опубліковано: 19.10.2025

Анотація: Метою дослідження є всебічне обґрунтування лінгводидактичного потенціалу великих мовних моделей (LLM – Large Language Models), зокрема ChatGPT, у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. У роботі визначено педагогічні,

когнітивні та методичні умови ефективного використання генеративних моделей у навчанні іноземних мов, розкрито їхній вплив на розвиток рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Застосовано **методи** системного, порівняльного та контент-аналізу, а також елементи педагогічного експерименту, що дозволили встановити взаємозв'язок між інтерактивною взаємодією з LLM і зростанням рівня іноземної компетентності студентів. **Результати** дослідження засвідчують, що ChatGPT виконує низку ключових освітніх функцій: моделювання автентичного мовного середовища, автоматизовану корекцію мовлення, персоналізацію освітньої траєкторії та підтримку критичного мислення. Використання LLM забезпечує підвищення точності граматичного оформлення висловлювань, розширення лексичного запасу, розвиток навичок спонтанного мовлення та міжкультурної комунікації. Наукова новизна роботи полягає у визначенні системи педагогічних умов, що забезпечують ефективність ChatGPT у лінгводидактиці: методична компетентність викладача, цілеспрямоване проектування навчальних сценаріїв, етичне регулювання використання ШІ та поєднання автоматизованої практики з живою комунікацією. Встановлено, що потенціал LLM реалізується максимально за умов інтеграції у змішані моделі навчання, де генеративний ШІ доповнює, а не замінює викладача, сприяючи підвищенню мотивації, автономії та рефлексивності студентів. **Висновки** дослідження підтверджують, що ChatGPT може виступати ефективним інструментом удосконалення лінгвістичної освіти, за умови дотримання принципів комплементарності, академічної доброчесності та цифрової етики. Використання мовних моделей потребує поєднання технічної грамотності, дидактичного супроводу та системного оцінювання навчальних результатів. Запропоновано науково обґрунтовані рекомендації щодо інтеграції LLM у сучасну освітню практику: стандартизація промптів, створення методичних посібників для викладачів, впровадження формативного оцінювання та розробка політик етичного

використання ШІ у вищій освіті. Здійснене дослідження робить внесок у формування концепції цифрової лінгводидактики, окреслюючи перспективи подальшої трансформації педагогічних підходів під впливом інтелектуальних технологій.

Ключові слова: великі мовні моделі, ChatGPT, лінгводидактика, іншомовна компетентність, педагогічні умови, цифрова педагогіка, індивідуалізація навчання, штучний інтелект.

The linguistic potential of LLMs in foreign language teaching: the effectiveness of ChatGPT in pedagogical practice

Sabadosh Yuliia Hermanivna

Doctor of Philosophy, Associate Professor of the Department of Foreign Languages,
Vinnytsia National Technical University, Khmelnytskyi highway, 95, Vinnytsia,
Ukraine, 21000, <https://orcid.org/0000-0002-2850-1224>

Boiko Oksana Yuriivna

Postgraduate Student of the Department of English Philology and Linguodidactics,
Zaporizhzhia National University, Zhukovsky Str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine,
69600, <https://orcid.org/0000-0002-8850-1066>

Bukatko Hanna Serhiivna

Teacher of the Highest Category, Teacher of English Language and Literature,
Vinnytsia Humanitarian Lyceum №1 named after M. I. Pirogov, Malinovsky Str., 7,
Vinnytsia, Ukraine, 21018
<https://orcid.org/0009-0000-9584-1125>

Abstract: *The purpose of the study is to provide a comprehensive justification of the linguodidactic potential of large language models (LLM), particularly ChatGPT, in the process of developing foreign language communicative competence among higher education students. The paper identifies pedagogical, cognitive, and methodological conditions for the effective use of generative models in foreign language teaching and reveals their impact on the development of both receptive and productive language skills. The research employs methods of system, comparative, and content analysis, as well as elements of a pedagogical experiment, which made it possible to establish a correlation between interactive communication with LLM and the growth of students' foreign language proficiency.*

The findings demonstrate that ChatGPT performs a number of key educational functions: modeling authentic linguistic environments, providing automated speech correction, personalizing learning trajectories, and fostering critical thinking. The use of LLM enhances grammatical accuracy, expands vocabulary, and develops spontaneous speech and intercultural communication skills. The scientific novelty of the study lies in defining a system of pedagogical conditions that ensure the effectiveness of ChatGPT in linguodidactics: teachers' methodological competence, purposeful design of learning scenarios, ethical regulation of AI use, and the combination of automated practice with live communication. It is established that the potential of LLM is most effectively realized within blended learning models, where generative AI complements rather than replaces the teacher, enhancing students' motivation, autonomy, and reflexivity.

The conclusions confirm that ChatGPT can serve as an effective tool for improving linguistic education, provided that the principles of complementarity, academic integrity, and digital ethics are observed. The use of language models requires the combination of technical literacy, didactic support, and systematic assessment of learning outcomes. The study offers scientifically grounded recommendations for integrating LLM into modern educational practice:

standardization of prompts, creation of methodological guides for educators, implementation of formative assessment, and development of ethical AI use policies in higher education. The conducted research contributes to the formation of the concept of digital linguodidactics, outlining the prospects for further transformation of pedagogical approaches under the influence of intelligent technologies.

Keywords: *large language models, ChatGPT, linguodidactics, foreign language competence, pedagogical conditions, digital pedagogy, individualized learning, artificial intelligence.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгводидактики особливої актуальності набуває проблема впровадження інноваційних технологій у процес навчання іноземних мов, зокрема тих, що базуються на великих мовних моделях (LLM). Застосування цифрових інструментів типу ChatGPT оновлює методичні засади освітнього процесу, створюючи умови для його персоналізації, підвищення мотивації здобувачів освіти, оперативного отримання зворотного зв'язку та формування інтерактивного комунікативного простору. Використання мовних моделей у процесі навчання сприяє ефективному розвитку іншомовної комунікативної компетентності, формуванню аналітичного й критичного мислення, а також забезпечує інтеграцію автентичного мовного матеріалу в освітній процес. У період цифрової трансформації освіти подібні інструменти відіграють провідну роль у модернізації педагогічної практики та вдосконаленні методики викладання.

Разом із тим залишається низка проблем, пов'язаних із недостатнім теоретико-методичним обґрунтуванням використання великих мовних моделей у педагогічній діяльності. Попри зростання інтересу до штучного інтелекту в освітньому середовищі, потенціал цих технологій ще не розкрито повною мірою. У більшості випадків педагоги застосовують подібні засоби інтуїтивно, без належної системності та усвідомлення їхніх дидактичних можливостей і меж

використання. Відчувається також брак чітко розроблених методичних рекомендацій щодо інтеграції мовних моделей у різні форми навчальної роботи. Така ситуація актуалізує потребу у науковому аналізі ролі LLM у формуванні іншомовних компетентностей, створенні концептуальних основ їх педагогічного застосування та розробленні комплексної методики, яка гармонійно поєднувала б сучасні технологічні рішення з традиційними принципами навчання.

Розроблення подібного підходу дозволить не лише підвищити результативність навчання іноземних мов, а й сприятиме адаптації освітнього процесу до нових реалій інформаційного суспільства. Це забезпечить формування у здобувачів освіти критичного мислення, цифрової компетентності та вміння самостійно здобувати знання в умовах динамічних трансформацій сучасного освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукових праць останніх років засвідчує зростання інтересу до використання великих мовних моделей (LLM), зокрема ChatGPT, у процесі викладання іноземних мов і формування комунікативних компетентностей студентів. У науковому дискурсі ця проблематика розглядається як частина більш широкого процесу цифрової трансформації освіти, у межах якого генеративний штучний інтелект стає не лише інструментом, а й суб'єктом навчальної взаємодії.

Так, Н. Акоп'янц [1] підкреслює дидактичний потенціал ChatGPT у розвитку навичок письма та говоріння в процесі вивчення англійської мови, наголошуючи на індивідуалізації освітньої траєкторії студента. І. Бердичевська [3] розглядає ChatGPT як ефективний інструмент формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів, акцентуючи на розвитку інтерактивних форм роботи. Дослідження Т. Вакуленко [4] підтверджує, що інтеграція чат-ботів у навчальний процес сприяє підвищенню мотивації студентів і покращенню результатів мовленнєвої практики.

Особливу увагу на переваги генеративного ШІ у формуванні мовленнєвих навичок звертає О. Гаркуша [5], яка відзначає значний вплив ChatGPT на автономність студентів нефілологічних спеціальностей. Аналогічно, Ю. Герасимчук та співавт. [6] аналізують використання штучного інтелекту у створенні комунікативних завдань, що підвищують когнітивну активність студентів. У статтях О. Коваль [7; 8] і матеріалах платформи *Освіторія Медіа* підкреслюється роль ChatGPT як помічника викладача, здатного автоматизувати рутинні завдання й підтримувати індивідуальне навчання.

Методичні аспекти застосування ChatGPT розкрито в роботі О. Лазаревої [9], яка досліджує його потенціал у розвитку комунікативної компетентності студентів мовних спеціальностей. Т. Лелека [10] розглядає ChatGPT як інструмент удосконалення методів викладання англійської мови у вищій школі, тоді як А. Мельник [11–13] акцентує на його ролі у формуванні професійно орієнтованих компетентностей майбутніх викладачів і на зв'язку використання LLM із моделлю перевернутого навчання.

Практичні можливості ChatGPT для дистанційного навчання аналізує П. Покотило [14], а Т. Поміркована та У. Кецик-Зінченко [15] звертають увагу на ефективність GPT-чатів у навчанні студентів немовних факультетів. Л. Серман та співавт. [16] доводять, що інтеграція чат-ботів у навчальний процес сприяє активізації іншомовної діяльності та розвитку критичного мислення. Іноземні дослідження, зокрема G. Cooper [20], розкривають педагогічний потенціал ChatGPT у контексті розвитку наукового мислення й аналітичних умінь студентів.

Попри значну кількість наукових праць, у сучасних дослідженнях залишаються невирішеними питання методологічного обґрунтування ефективності використання LLM у різних форматах навчання (онлайн, змішаному, інклюзивному), а також відсутність системного аналізу впливу ChatGPT на розвиток міжкультурної комунікації та критичного мислення. Крім

того, потребують уточнення етичні та педагогічні аспекти взаємодії «викладач – штучний інтелект – студент».

Отже, актуальність даної роботи полягає в узагальненні й критичному осмисленні досвіду використання ChatGPT у навчанні іноземних мов, визначенні його мовознавчого потенціалу та окресленні напрямів підвищення ефективності застосування LLM у педагогічній практиці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростаючу кількість досліджень у сфері цифрової педагогіки, застосування великих мовних моделей (LLM) у викладанні іноземних мов залишається недостатньо вивченим, зокрема щодо лінгводидактичної ефективності таких інструментів, як ChatGPT.

Переважна більшість наукових праць зосереджується на загальних аспектах використання штучного інтелекту в освіті, не приділяючи належної уваги мовознавчому потенціалу LLM, їхній здатності до формування комунікативної, граматичної та культурної компетентностей. Недостатньо дослідженими залишаються питання адаптації мовних моделей до освітніх контекстів, методологічних засад інтеграції ChatGPT у навчальні програми та впливу таких технологій на професійну підготовку викладачів. Водночас існує потреба у визначенні критеріїв оцінювання ефективності застосування LLM у процесі навчання іноземних мов та розробленні методичних рекомендацій для педагогічної практики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виявлення та теоретичне обґрунтування мовознавчого потенціалу великих мовних моделей (LLM) у навчанні іноземних мов, а також оцінка ефективності використання ChatGPT у педагогічній практиці. Для досягнення поставленої мети передбачається:

1. Проаналізувати науково-методичні підходи до використання LLM у лінгводидактиці.

2. Визначити основні функції та можливості ChatGPT у контексті навчання іноземних мов.
3. Оцінити потенціал LLM у формуванні мовних і комунікативних компетентностей студентів.
4. Дослідити педагогічні умови, за яких використання ChatGPT є найбільш ефективним.
5. Запропонувати науково обґрунтовані рекомендації щодо інтеграції мовних моделей у сучасні освітні практики.

Реалізація зазначених завдань дозволить розширити наукове розуміння ролі штучного інтелекту у мовній освіті, сприятиме оновленню методологічної бази викладання іноземних мов і забезпечить формування нових підходів до розвитку цифрової компетентності педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обґрунтування використання великих мовних моделей (LLM – Large Language Models) у лінгводидактиці базується на сучасних підходах до організації освітнього процесу, які передбачають поєднання когнітивного, комунікативного та конструктивістського компонентів навчання. У межах сучасної педагогічної парадигми пріоритетним є створення адаптивного, гнучкого середовища, здатного враховувати індивідуальні потреби здобувачів освіти. Саме такі можливості надають LLM, які формують новий тип освітньої взаємодії – «людина – штучний інтелект».

Згідно з дослідженнями О. Гаркуші, використання ChatGPT як прикладу LLM у навчанні іноземних мов дозволяє поєднати принципи комунікативної методики з інструментами цифрового навчання [5, с. 7-8]. У процесі діалогу зі штучним інтелектом студент отримує можливість відпрацьовувати реальні комунікативні ситуації, розширювати лексичний запас і вдосконалювати граматичні навички, при цьому отримуючи миттєвий зворотний зв'язок. Водночас, слід додати, що це підсилює саморефлексію та активізує механізми

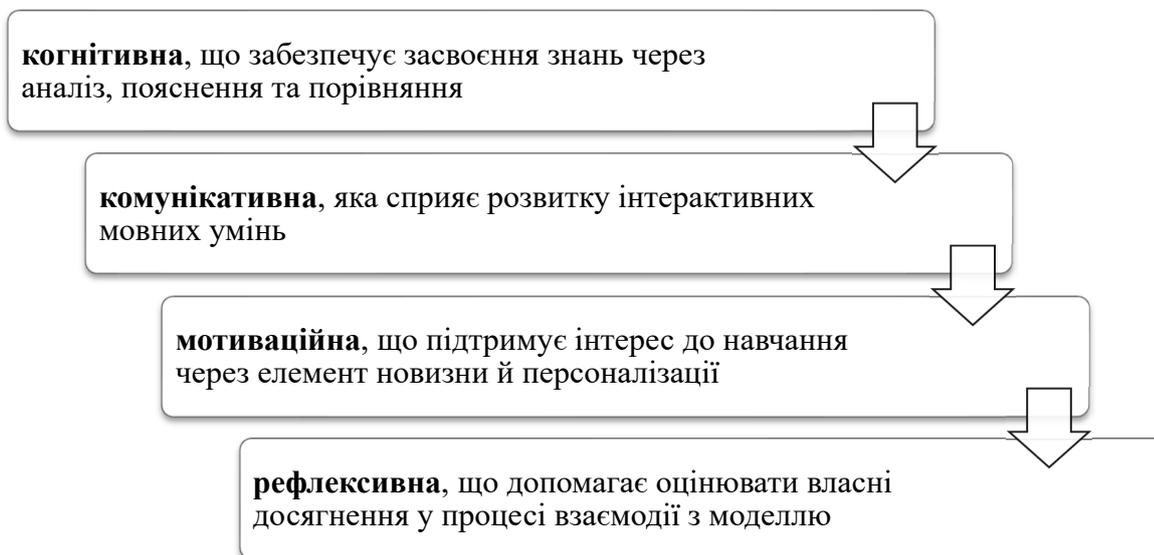
самокорекції, що є ключовими елементами формування іншомовної компетентності.

Теоретичні засади інтеграції LLM у мовну освіту корелюють із принципами конструктивістської дидактики, згідно з якою знання не передається у готовому вигляді, а конструюється у процесі взаємодії суб'єкта з інформаційним середовищем. Як зазначає П. Покотило, ChatGPT виступає не лише засобом репродуктивного відтворення мовного матеріалу, а й джерелом для побудови індивідуальної траєкторії навчання [14]. Такий підхід, на наш погляд, сприяє розвитку критичного мислення, креативності та автономії студента, що відповідає концепції компетентісно орієнтованої освіти.

Застосування LLM у лінгводидактиці також узгоджується з когнітивним підходом, який акцентує увагу на процесах осмислення та засвоєння мовних структур через аналітичну діяльність. Як зазначає О. Лазарева, взаємодія з мовною моделлю дозволяє студентам усвідомити закономірності мовних конструкцій, оскільки ChatGPT здатен не лише відтворювати зразки мовлення, а й пояснювати їх граматичну чи семантичну організацію [9, с. 207]. При цьому підвищується ефективність засвоєння матеріалу, особливо у сфері міжмовної інтерференції та перекладацьких навичок.

З методологічної точки зору, LLM реалізує принципи індивідуалізації та адаптивності навчання. На відміну від традиційних цифрових ресурсів, ChatGPT аналізує контекст, стиль і зміст запитів користувача, забезпечуючи диференційовану підтримку відповідно до рівня мовної компетентності. У працях Т. Вакуленко [4] підкреслюється, що таке середовище створює умови для формування внутрішньої мотивації до навчання, адже студент сприймає взаємодію не як формальне виконання завдання, а як природний процес комунікації.

З позицій сучасної дидактики, використання LLM у лінгводидактичному процесі виконує кілька значущих функцій (рис. 1).

Рисунок 1. Основні функції використання LLM у лінгводидактичному процесі

Джерело: власна розробка авторів

Аналіз функцій та можливостей ChatGPT у контексті навчання іноземних мов є одним із ключових аспектів сучасної лінгводидактики, оскільки ця технологія поєднує у собі потужні лінгвістичні, когнітивні та педагогічні ресурси. ChatGPT, як представник великих мовних моделей, функціонує на основі глибинного машинного навчання та здатен здійснювати високоточну генерацію тексту, адаптуючись до мовного рівня та комунікативних потреб користувача [2, с. 31]. Це робить його інструментом, який виходить далеко за межі традиційних цифрових ресурсів, орієнтованих лише на статичну подачу навчального матеріалу.

Насамперед, ChatGPT виконує функцію моделювання автентичного мовного середовища, яке є надзвичайно важливим у процесі засвоєння іноземних

мов. За результатами дослідження К. Яриновської та О. Башманівського, студенти, які систематично взаємодіють із мовною моделлю, демонструють суттєве покращення в розумінні комунікативних ситуацій, а також у здатності будувати зв'язні та граматично правильні висловлювання [18, с. 95]. Завдяки адаптивності системи, ChatGPT імітує живу розмову, дозволяючи студентам практикувати мовлення в умовах, максимально наближених до реального іншомовного середовища.

Другою визначальною функцією є автоматизований аналіз і корекція мовлення. На відміну від більшості навчальних платформ, ChatGPT здатен виявляти граматичні, синтаксичні та лексичні помилки в режимі реального часу й одразу надавати рекомендації щодо їх усунення. Це дозволяє студенту не лише отримувати інформацію про помилки, а й розуміти причини їх виникнення, що є важливим чинником формування мовної компетентності. Як зазначає Дж. Купер, така функціональність підсилює процес самокорекції та сприяє закріпленню правильних мовленнєвих моделей на етапі навчання [20, р. 447].

Важливою складовою потенціалу ChatGPT є його інтерактивна та діалогічна природа, яка створює умови для розвитку не лише рецептивних, а й продуктивних мовленнєвих умінь. Згідно з дослідженнями І. Бердичевської, взаємодія з моделлю сприяє підвищенню рівня мовленнєвої активності студентів та розвитку навичок спонтанного мовлення [1, с. 143]. Це особливо актуально для української системи вищої освіти, у межах якої часто домінує репродуктивна форма навчання, що обмежує можливості для живого мовленнєвого тренування.

Ще однією ключовою функцією ChatGPT є персоналізація освітньої траєкторії, що відповідає принципам індивідуалізації навчання. Модель здатна адаптувати комунікативні сценарії, рівень складності лексичних одиниць та граматичних конструкцій відповідно до потреб, рівня володіння мовою й цілей конкретного здобувача освіти. Як зазначає А. Мельник, така адаптивність

забезпечує підвищення ефективності навчального процесу, адже кожен студент отримує релевантний навчальний контент у зручному темпі [12].

Крім того, ChatGPT виконує важливу мотиваційну функцію, сприяючи формуванню внутрішньої зацікавленості до опанування іноземної мови. Взаємодія з моделлю позбавлена жорсткого оцінювального тиску, що знижує психологічний бар'єр, властивий для навчальних аудиторій. У працях Н. Акоп'янц [5] наголошується, що такий формат комунікації створює більш комфортне навчальне середовище та стимулює активність студентів, особливо на початкових етапах формування мовної компетентності.

Ще однією суттєвою можливістю ChatGPT є забезпечення безперервності навчання. Доступ до моделі 24/7 дозволяє студентам практикувати мову у зручний для них час, незалежно від місця перебування. За твердженням Т. Лелеки, цей аспект особливо важливий у сучасному глобалізованому освітньому просторі та в умовах гібридних і дистанційних форм навчання [10, с. 169]. Таким чином, ChatGPT ви, конує роль додаткового освітнього ресурсу, який доповнює традиційні аудиторні заняття та сприяє самостійному навчанню.

Варто також наголосити на функції збагачення лексико-граматичного простору студента. ChatGPT здатен пропонувати нові мовні конструкції, фразеологізми, ідіоматичні вирази, що значно розширює лексичний запас. Л. Серман у своїх дослідженнях підкреслює, що систематичне використання моделі сприяє переходу від базового рівня володіння мовою до більш впевненого комунікативного функціонування, що особливо цінно для нефілологічних спеціальностей [16, с. 33-34].

Наукові засади впровадження LLM у навчальний процес пов'язані з концепцією цифрової педагогіки, у межах якої технології штучного інтелекту розглядаються як інструмент підсилення викладацької діяльності. Сучасні українські дослідники, зокрема Т. Поміркована та У. Кепик-Зінченко, наголошують, що роль педагога у такому середовищі не зникає, а

трансформується – він виступає фасилітатором і наставником, який спрямовує студента у процесі взаємодії з ChatGPT, допомагаючи критично оцінювати отриману інформацію [15, с. 123].

Оцінка потенціалу великих мовних моделей (LLM) у контексті формування мовних і комунікативних компетентностей студентів базується на систематичному аналізі емпіричних даних і методичних напрацювань, що фіксують динаміку якісних змін у результатах іншомовної підготовки за умов інтеграції генеративних систем у навчальний процес. Узагальнений аналіз показує, що застосування LLM створює передумови для цілеспрямованого підвищення продуктивних і рецептивних видів мовленнєвої діяльності, сприяє поширенню ресурсів для індивідуалізованого навчання й одночасно висуває нові вимоги до методичного забезпечення навчального процесу і цифрової грамотності здобувачів.

Емпіричні результати, проведені Ю. Герасимчук, А. Кравченко, Н. Панченко та С. Саннікова, свідчать, що регулярна інтеракція студентів із моделлю в умовах продуманої методичної підтримки покращує показники в усному та письмовому мовленні: збільшується ширина і глибина лексичного запасу, підвищується точність граматичного оформлення висловлювань, поліпшується когерентність і когезія текстів [6, с. 378-379]. Разом із цим відзначається посилення рецептивних умінь – завдяки можливості моделі генерувати тексти різної складності та стилістичної спрямованості, студенти отримують широкий корпус для тренування аудіювання та читання з наступним аналітичним опрацюванням. Значною мірою ці результати обумовлені тим, що LLM забезпечує швидкий зворотний зв'язок і варіативність мовних зразків, що стимулює частішу практику та самостійний пошук мовних рішень.

Ключовим компонентом впливу LLM на формування комунікативної компетентності є можливість моделювання інтерактивних мовних ситуацій у форматі діалогу, що наближає студентів до реальних комунікативних контекстів

[14]. У результаті відпрацювання різних ролей і жанрово-стилістичних конфігурацій мовлення формується вміння адаптувати висловлювання до мовної мети, адресата та каналу спілкування, що є суттєвим показником готовності студента до міжкультурної комунікації. Одночасно LLM виступає каталізатором для розвитку метамовних і рефлексивних навичок: студенти навчаються аналізувати помилки, порівнювати варіанти формулювань і обирати найдоцільніші лінгвістичні конструкції з урахуванням комунікативних цілей [7].

Проте потенціал LLM реалізується не автоматично і має ряд методичних обмежень. По-перше, ефективність застосування залежить від рівня цифрової й інформаційної грамотності учасників освітнього процесу: вміння формулювати точні педагогічні завдання і промпти визначає якість згенерованого контенту. По-друге, існують ризики отримання неточних або контекстуально неприйнятних відповідей моделі, що потребує системи валідації і педагогічної модерції. По-третє, для формування сталих комунікативних навичок важливе поєднання автоматизованої практики з живою взаємодією з викладачем і міжособистісною комунікацією в аудиторних умовах; інакше великою є вірогідність поверхневого запам'ятовування зразків без глибокого усвідомлення комунікативних стратегій [8].

З методологічного боку, аналіз досліджень дозволяє виокремити оптимальні умови, за яких LLM найбільш ефективні для формування компетентностей: цілеспрямована інтеграція моделі в освітній сценарій з чіткими навчальними цілями; розробка методик поетапного введення інструменту (від модерції викладачем до часткової автономії студента); стандартизація промптів і створення банку методичних шаблонів; системне поєднання моделі з формувальним оцінюванням і рефлексивними завданнями; забезпечення захисту персональних даних і етичних норм використання [3, с. 146]. Лише за цих умов потенціал LLM має шанс трансформуватися у сталі

результати, вимірювані рівнями володіння мовою та здатністю до автономного мовленнєвого застосування в професійному і міжособистісному контекстах.

Таблиця 1

Переваги та методичні виклики застосування LLM у формуванні мовних і комунікативних компетентностей студентів

Переваги (вплив на компетентності)	Методичні/технологічні виклики	Імплікації для методики
Розширення лексичного запасу та стилістичної варіативності	Необхідність точної формулювання промптів; ризик хибної інформації	Розробити промпт-шаблони та процедури валідації відповідей
Підвищення граматичної точності в письмових продуктах (через миттєву корекцію)	Модель інколи дає граматично допустимі, але семантично невідповідні варіанти	Поєднання автоматичної корекції з поясненнями викладача
Поліпшення навичок усного мовлення через діалогові тренажери	Відсутність емоційно-соціального контексту живого спілкування	Включати рольові і групові вправи з живою взаємодією
Індивідуалізація навчання (адаптація до рівня студента)	Потреба у цифровій грамотності і навичках саморегуляції	Проводити навчання з цифрової грамотності та навчати самоконтролю
Формування рефлексії та метамовних навичок	Можливі етичні питання і проблеми академічної доброчесності	Вводити правила цитування й етичного використання ШІ

Джерело: власна розробка авторів

Ефективне застосування ChatGPT у викладанні іноземних мов вимагає сукупності педагогічних умов, що поєднують методичну готовність викладача, належну організаційну підтримку та орієнтацію на діяльнісні результати студентів. По-перше, ключовою є методична компетентність педагога: викладач має володіти розумінням можливостей і обмежень LLM, вміти формулювати промпти, критично оцінювати отримані відповіді й інтегрувати їх у навчальну стратегію так, щоб штучний інтелект не замінював, а посилював педагогічну взаємодію [1, с. 70]. По-друге, важливим є дизайн навчальної діяльності, орієнтований на формування комунікативної компетентності: завдання мають бути адаптованими до рівня студентів, передбачати етапи самостійної роботи з чат-ботом, колективного рефлексивного обговорення й метапізнавчого аналізу

помилки – тільки за таких умов генеративний ШІ сприяє розвитку мовленнєвих навичок, а не лише автоматичному відтворенню текстів [17]. По-третє, інституційні умови та технічна інфраструктура (доступ до інтернету, політики безпеки даних, навчальні ліцензії) повинні гарантувати безперебійний і етичний доступ до сервісів; без цього ефективність інструменту значно знижується, особливо у дистанційному чи змішаному форматі навчання [16, с. 36].

По-четверте, мотиваційно-дидактичні умови: застосування ChatGPT повинно бути пов'язане з реальною інтересною діяльністю – створенням проєктів, імітаційних комунікативних ситуацій, міжкультурних обмінів або професійно орієнтованих завдань – що підвищує внутрішню мотивацію студентів і сприяє тривалій практиці мови [21]. По-п'яте, педагогічний супровід повинен передбачати розвиток критичного мислення та навичок оцінювання якості відповідей ШІ: студентів потрібно навчати розпізнавати помилки, упередження й стилістичні недоліки автоматично згенерованих матеріалів і коригувати їх на основі лінгвістичних та комунікативних критеріїв [19]. По-шосте, інклюзивність і диференціація – важлива умова: використання ChatGPT може підвищувати доступність навчання для студентів з різними освітніми потребами, за умови, що завдання та інтерфейси адаптовані під індивідуальні стратегії навчання та мають чіткі інструкції для оцінювання прогресу [5, с. 10-11]. Нарешті, оцінювальна політика повинна враховувати роль інструментів ШІ: критерії оцінювання мають бути прозорими і включати показники самостійності студента, якості взаємодії з моделлю та здатності застосовувати отриманий матеріал у нових контекстах, що зменшить ризик академічної нечесності та підвищить формувальний ефект використання ChatGPT [15, с. 126-127]. Сумарно, лише поєднання методичної підготовки викладача, ретельно спроектованих діяльнісних завдань, надійної інфраструктури, формативного оцінювання та акценту на розвитку критичного мислення створює умови, за яких

використання ChatGPT стає педагогічно виправданим і максимально ефективним.

Варто зауважити, що інтеграція мовних моделей у освітній процес має базуватися на принципі комплементарності: LLM слугують не як заміна викладача, а як персоналізований інструмент підтримки навчання. Рекомендовано впроваджувати ChatGPT у межах чітко спроектованих проєктів та модулів, де кожне завдання має конкретну навчальну мету, очікувані результати й критерії оцінювання; це забезпечить цілеспрямованість використання моделі та дозволить вимірювати її внесок у формування компетентностей [3, с. 148]. Необхідно розробити методичні посібники для викладачів, що міститимуть приклади ефективних промптів, шаблони завдань для розвитку всіх мовленнєвих навичок (аудіювання, говоріння, читання, письмо), а також інструкції з формативного використання відповідей ШІ у навчальному діалозі [8].

Важливо впроваджувати комбіновані підходи: поєднання технологій LLM із традиційними методиками (комунікативний підхід, завдання на проєктну діяльність, методи проблемного навчання) підвищує як мотивацію, так і трансфер мовленнєвих умінь у реальні комунікативні ситуації [12]. Рекомендовано запровадити програму підготовки студентів до роботи з ChatGPT, що включає критичний аналіз відповідей, перевірку фактів, етичні аспекти та практики безпечного поводження з даними – це зменшить ризики неверної інформації та посилить навчальний ефект [18, с. 96].

На рівні закладу освіти слід визначити політики використання ШІ: правила оформлення робіт із застосуванням LLM, вимоги до цитування матеріалів, норми конфіденційності та збереження персональних даних, а також процедури контролю академічної доброчесності. Такі політики мають бути відкритими й доступними для студентів і викладачів, щоб створити спільне розуміння допустимих практик [6, с. 380]. Також рекомендується періодична методична

супервізія та обмін практиками між викладачами – це дозволить швидко масштабувати вдалий досвід і оперативно коригувати підходи відповідно до результатів навчання.

Нарешті, пропонується впроваджувати дослідницькі компоненти в практику: кожне широке впровадження має супроводжуватися збором даних (кількісних і якісних) для оцінювання ефективності, виявлення побічних ефектів і формування доказової бази для подальших рішень; це забезпечить науково обґрунтовану еволюцію освітніх практик з урахуванням локального контексту й потреб студентів [11, с. 14-15]. Разом із тим, усі наведені рекомендації опираються на сучасні вітчизняні й зарубіжні дослідження та мають сприяти відповідальному, ефективному та педагогічно виправданому використанню мовних моделей у підготовці майбутніх фахівців.

Висновки. Проведений аналіз теоретичних і практичних досліджень свідчить, що великі мовні моделі, зокрема ChatGPT, мають значний мовознавчий і педагогічний потенціал у системі навчання іноземних мов. Їхнє використання забезпечує інноваційний формат взаємодії між викладачем і студентом, який поєднує елементи індивідуалізованого, комунікативного та проблемно-орієнтованого навчання. Завдяки можливостям генеративного ШІ відбувається активізація мовленнєвої діяльності, розвиток критичного та аналітичного мислення, підвищення рівня мотивації й автономності студентів.

Водночас ефективність застосування ChatGPT залежить від комплексу педагогічних умов: методичної підготовки викладача, інтеграції моделі у структуру навчального процесу, наявності чітких критеріїв оцінювання та етичного супроводу взаємодії. Результати дослідження підтверджують, що ChatGPT може стати ефективним інструментом формування іншомовної комунікативної компетентності, розвитку міжкультурної чутливості та удосконалення мовленнєвої практики студентів за умови цілеспрямованого й критично виваженого використання.

Подальший розвиток освітніх практик із залученням LLM потребує створення методологічно виваженої системи інтеграції генеративних моделей у навчальні дисципліни, розроблення стандартів цифрової грамотності для викладачів, а також упровадження формативного оцінювання результатів навчання із залученням ШІ. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення впливу ChatGPT на формування когнітивних і соціолінгвістичних аспектів комунікації, а також аналіз динаміки взаємодії між штучним інтелектом і студентом у процесі оволодіння іншомовним середовищем. Таким чином, використання ChatGPT у педагогічній практиці не лише змінює традиційну модель навчання, а й відкриває нові горизонти для осмислення ролі мови, мислення та цифрової комунікації у формуванні сучасної особистості в умовах трансформацій освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Акоп'янц Н. М. Використання ChatGPT в процесі вивчення англійської мови: переваги та можливості. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2023. № 1. С. 69–72. DOI: 10.20998/2227-6890.2023.1.13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vscriakct_2023_1_16 (дата звернення: 08.09.2025).
2. Батечко Н., Михайліченко М. Еволюція освітніх парадигм у сучасному науковому дискурсі. *Освітологія*. 2020. № 9. С. 29–37. DOI: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.4>.
3. Бердичевська І. В. Використання чат-боту ChatGPT у процесі навчання іноземної мови з метою формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*. 2024. № 1, т. 4. С. 142–149. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.18729> (дата звернення: 10.09.2025).

4. Вакуленко Т. О. Використання ChatGPT у навчанні англійської мови студентів закладів вищої освіти. *Наукова стаття з економіки та бізнесу*. 2023. С. 56–60. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vikoristannya-chatgpt-u-navchanni-angliyskoyi-movi-studentiv-zakladiv-vischoyi-osviti> (дата звернення: 11.09.2025).
5. Гаркуша О. О. Використання ChatGPT для вивчення англійської мови та розвитку мовленнєвих навичок студентів нефілологічних спеціальностей: можливості та перспективи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2025. Т. 1 № 1 (111). С. 6-15. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2025-111-1-6-15> URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/view/1097/1055 (дата звернення: 08.09.2025).
6. Герасимчук Ю., Кравченко А., Панченко Н., Саннікова С. Використання штучного інтелекту в процесі розробки комунікативних завдань з іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 1(25). С. 377-385. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2024.25.377-385>
7. Коваль О. ChatGPT доступний в Україні: що це таке і як він змінить освіту? *Освіторія Медіа*. URL: <https://osvitoria.media/experience/kontrolnu-napyshe-shtuchnyj-intelekt-shho-take-chatgpt-ta-yak-vin-zminyt-osvitu/> (дата звернення: 11.09.2025).
8. Коваль О. Зробіть ChatGPT своїм асистентом: як учителю використовувати штучний інтелект для уроків. *Освіторія Медіа*. URL: <https://osvitoria.media/experience/zrobit-chatgpt-svoyim-asystentom-yak-uchytelyu-vykorystovuvaty-shtuchnyj-intelekt-dlya-urokiv/> (дата звернення: 08.09.2025).
9. Лазарева О. С. Методичний потенціал чат-боту ChatGPT у розвитку комунікативної компетентності студентів мовних спеціальностей. Мислення – мова – мовлення. Від Г. Гійома до Л. М. Мінкіна: століття авангардистських ідей : матеріали Міжнар. конф. з актуальних проблем лінгвістики та дидактики, м. Харків, 11–12 жовт. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди ;

редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. Харків, 2024. С. 206–210. URI: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16983> (дата звернення: 11.09.2025).

10. Лелека Т. О. ChatGPT як інструмент викладання англійської мови у вищій школі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 211. С. 168–172. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-211-168-172> (дата звернення: 10.09.2025).

11. Леонтєва І. В. ChatGPT в освітньому процесі вищої школи: заборонити не можна використовувати. *Освіта та педагогічна наука*. 2023. № 1 (182). С. 13–23. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1\(182\)-13-23](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1(182)-13-23).

12. Мельник А. Використання чат-боту ChatGPT у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів англійської мови. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Т. 177, № 21. С. 100–107. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.232117> (дата звернення: 10.09.2025).

13. Мельник А. Генеративний штучний інтелект і перевернуте навчання: формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх учителів і викладачів англійської мови. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка»*. 2024. №1(19). DOI: <https://orcid.org/0000-0002-9093-1225>

14. Покотило П. Використання ChatGPT як додатку для дистанційного вивчення англійської мови. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 3 (42). DOI: 10.28925/2312-5829.2023.36. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal> (дата звернення: 11.09.2025).

15. Поміркована Т., Кецик-Зінченко У. Використання чат-ботів GPT у навчанні англійської мови студентів немовних факультетів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. № 68. С. 123–128. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/68_2023/part_2/23.pdf (дата звернення: 08.09.2025).

16. Серман Л., Сулейманова І., Медейчук О., Серман Т. Інтеграція чат-боту GPT в процес вивчення англійської мови. *Наука і освіта*. 2024. № 1. С. 32–39.

DOI: 10.24195/2414-4665-2024-1-6. URL: https://www.scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2024/1_2024/8.pdf (дата звернення: 08.09.2025).

17. Як учителю використовувати штучний інтелект для уроків. *Альтернативна освіта в Україні*. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/5906-yak-uchyteliu-vykorystovuvaty-shtuchnyi-intelekt-dlia-urokiv> (дата звернення: 11.09.2025).

18. Яриновська К., Башманівський О. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти при вивченні іноземних мов: інструменти, методи й прийоми. *Українська полоністика*. 2023. Т. 21. №1. С. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.35433/2220-4555.21.2023.ped-1>

19. 8 Ways to Use ChatGPT to Enhance Your Teaching Experience. LatinHire Blog. URL: <https://www.latinhire.com/8-ways-to-use-chatgpt-to-enhance-your-teaching-experience/> (дата звернення: 08.09.2025).

20. Cooper G. Examining Science Education in ChatGPT: An Exploratory Study of Generative Artificial Intelligence. *Journal of Science Education and Technology*. 2023. Vol. 32. P. 444–452. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10956-023-10039-y> (дата звернення: 08.09.2025).

21. OpenAI. ChatGPT: Optimizing language models for dialogue. 2023. URL: <https://openai.com/blog/chatgpt/> (дата звернення: 08.09.2025).